

ลักษณะโดยทั่วไปของท้องถิ่นและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดอุทัยธานีเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง บนฝั่งตะวันตกของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าและภูเขาสูง มีเนื้อที่ทั้งหมด 7,700.31 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นประมาณ 4,812,500 ไร่ เป็นพื้นที่ราบสำหรับการเกษตรประมาณร้อยละ 34.74 ของพื้นที่ทั้งหมด มีแม่น้ำสะแกกรังไหลผ่านตัวเมืองไปบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอโมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานีห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 222 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ในพื้นที่อำเภอพยุหะคีรี อำเภอโกรกพระ และอำเภอลาดยาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดตากในพื้นที่อำเภออุ้มผาง และ จังหวัดกาญจนบุรีในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ในพื้นที่อำเภอพยุหะคีรี และจังหวัดชัยนาทในพื้นที่อำเภอโมโนรมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดชัยนาทในพื้นที่อำเภอวัดสิงห์และอำเภอหันคา จังหวัดสุพรรณบุรี ในพื้นที่อำเภอเดิมบางนางบวชและอำเภอด่านช้าง

ลักษณะภูมิอากาศ

1. อุณหภูมิ จังหวัดอุทัยธานีมีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 26-28 องศาเซลเซียส แต่เนื่องจากมีพื้นที่ป่าและภูเขาสูงถึง 2 ใน 3 ส่วนของพื้นที่ทั้งหมดจึงมีความแตกต่างของอุณหภูมิมากคือ หน้าร้อนร้อนจัดและหน้าหนาวจะหนาวจัดเช่นกัน มีความแตกต่างของอุณหภูมิประมาณ 6-43 องศาเซลเซียส

2. ฤดูกาล จังหวัดอุทัยธานีมีฤดูกาลคล้ายคลึงกับจังหวัดในภาคกลางกล่าวคือ จะเป็นฤดูฝนประมาณ 5 เดือน (ระหว่าง 15 พฤษภาคม ถึง 15 ตุลาคม) ฤดูหนาว 4 เดือน (16 ตุลาคม ถึง 15 กุมภาพันธ์) และฤดูร้อน 3 เดือน (16 กุมภาพันธ์ ถึง 14 พฤษภาคม)

3. ปริมาณน้ำฝน โดยปกติปริมาณน้ำฝนจะแตกต่างกันเป็น 2 ช่วงคือสามเดือนแรกมีฝนตกค่อนข้างน้อยประมาณ 100-200 มม. และมีฝนตกในตอนปลายฤดูฝนประมาณ 400-1,300 มม.

4. ความกดอากาศ จังหวัดอุทัยธานีมีความกดอากาศในระหว่าง 1,000 ถึง 1,010 มิลลิบาร์ นั่นคือมีความกดอากาศค่อนข้างสูงเนื่องจากมีพื้นที่เป็นภูเขา มีความเย็นสูงมาก เมื่อเทียบกับส่วนที่เป็นพื้นราบของจังหวัด

โครงสร้างประชากรและการจ้างงาน

จากข้อมูลประชากรของจังหวัดอุทัยธานี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2533 มีประชากรทั้งสิ้น 301,538 คน แยกเป็นชายจำนวน 150,196 คน หญิงจำนวน 151,342 คน แบ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 11 ปีขึ้นไป) จำนวน 221,336 คน คิดเป็นร้อยละ 73.48 ของประชากรทั้งหมด และผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน (อายุต่ำกว่า 11 ปี) จำนวน 79,884 คน คิดเป็นร้อยละ 26.52 ของประชากรทั้งหมด อัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 1.21 และมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 67,111 ครัวเรือน ในจำนวนผู้ที่อยู่ในวัยทำงานยังแยกได้เป็น

1. ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน หมายถึงผู้ที่อยู่ในวัยทำงานซึ่งเป็นผู้มีงานทำและไม่มีการทำตังนี้ ผู้มีงานทำจำนวน 116,721 คน คิดเป็นร้อยละ 38.92 ผู้ว่างงานจำนวน 11,495 คน คิดเป็นร้อยละ 3.83 และผู้รอฤดูกาลเกษตรจำนวน 25,709 คน คิดเป็นร้อยละ 8.57

2. ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน หมายถึงผู้ที่อยู่ในวัยทำงานซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ทำงานและไม่หางานทำ ได้แก่แม่บ้านผู้ทำงานบ้าน นักเรียน ผู้ทุพพลภาพและผู้ชราภาพ เป็นต้น จำนวนผู้อยู่นอกกำลังแรงงานมีทั้งสิ้น 67,411 คน

ลักษณะโดยทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสำรวจครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 70 ครัวเรือน ใน 14 หมู่บ้านจาก อำเภอ 6 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ในเขตจังหวัดอุทัยธานี ทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรซึ่งจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป ดังนี้

1. ขนาดฟาร์ม การแบ่งขนาดฟาร์มของเกษตรกรแบ่งโดยคำนึงถึงขนาดของการประกอบกิจกรรมทางด้านเกษตรเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงจำนวนทรัพย์สินที่ถือครองอยู่ในขณะนั้น และตามสภาพการในท้องถิ่นความมากน้อยของกิจกรรมการเพาะปลูกพืชผลมักขึ้นอยู่กับขนาดการถือครองที่ดินที่จะนำมาใช้เพื่อการเพาะปลูกเป็นตัวแปรหลัก ในขณะที่แรงงานมีความสำคัญรองลงมาเนื่องจากการเคลื่อนย้ายเข้าออกในกิจกรรมการผลิตได้ง่ายกว่าที่ดิน นอกจากนี้ความหลากหลายในระดับของผลิตภาพแรงงานในครัวเรือนเกษตรกรต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดทำให้ปัจจัยแรงงานในครัวเรือนไม่สามารถบอกขนาดของกิจกรรมการผลิตได้อย่างเที่ยงตรง ดังนั้น การแบ่งขนาดฟาร์มในที่นี้จึงใช้ขนาดการถือครองที่ดินทางการเกษตรเป็นตัวหลักในการแบ่ง ซึ่งปรากฏว่าได้ฟาร์มขนาดเล็กจำนวน 40 ครัวเรือน ฟาร์มขนาดกลาง 21 ครัวเรือน และฟาร์มขนาดใหญ่ 9 ครัวเรือนจากการนำค่าพิสัยของข้อมูลจำนวนที่ดินถือครองของครัวเรือนตัวอย่างมาหารด้วยจำนวนกลุ่มเพื่อจัดแบ่งเป็นอันตรภาคชั้น เมื่อแบ่งกลุ่มฟาร์มได้แล้ว ทำให้ได้ข้อมูลทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ของครัวเรือนเกษตรกรเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป
2. การถือครองที่ดิน ที่ดินซึ่งเกษตรกรมีไว้ใช้ในการเพาะปลูกนั้นนอกจากจะเป็นที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองแล้วยังรวมถึงที่ดินซึ่งไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของตนเองแต่ได้ครอบครองทำประโยชน์อยู่เช่น ได้รับมรดกตกทอดแต่ยังไม่มีหลักฐานสำคัญ รับจ้างของผู้อื่น รับชายฝากเช่าผู้อื่น ได้ทำฟรี เป็นต้น จำนวนที่ดินถือครองและการใช้ประโยชน์แยกตามขนาดฟาร์มมีรายละเอียดดังตารางที่ 3 จะเห็นว่าฟาร์มขนาดเล็ก มีที่ดินถือครองเฉลี่ย 19.21 ไร่ ฟาร์มขนาดกลางมี 38.62 ไร่ และฟาร์มขนาดใหญ่มี 105.32 ไร่ ฟาร์มขนาดเล็กเท่านั้นที่มีที่ดินทำการเพาะปลูกในเขตชลประทาน จำนวน 3.97 ไร่ ซึ่งสามารถทำการเพาะปลูกได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่มีที่ดินในเขตชลประทาน สัดส่วนของพื้นที่ไร่ต่อที่ดินทั้งหมดนั้น จะเห็นว่าฟาร์มขนาดใหญ่มีที่ดินที่ใช้เพาะปลูกพืชไร่ เป็นร้อยละ 56.22 ของที่ดินทั้งหมด ในขณะที่ฟาร์มขนาดเล็กและขนาดกลาง เนื้อที่ดินส่วนใหญ่ เป็นที่ดินสำหรับปลูกข้าว โดยฟาร์มขนาดเล็ก มีเนื้อที่พืชไร่ร้อยละ 26.96 ของเนื้อที่ดินทั้งหมดและฟาร์มขนาดกลางมีเนื้อที่พืชไร่ร้อยละ 15.40

ของเนื้อที่ที่ดินถือครองทั้งหมด การวิเคราะห์ครั้งนี้ไม่ได้พิจารณาการใช้ที่ดินในการทำสวนผลไม้ และไม้ยืนต้นด้วย คงเป็นการพิจารณาเฉพาะพืชผลที่ใช้ผลผลิตในระยะสั้นเพียงช่วงฤดูการผลิตเดียวเท่านั้น เมื่อตัดที่ดินที่อยู่อาศัย ที่สวนผลไม้และไม้ยืนต้น ที่รกร้างว่างเปล่า ที่ป่าถือครอง และที่ดินใช้ประโยชน์อื่น ๆ ออกไปจะเหลือที่ดินที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ในแบบจำลอง ลิเนียร์ โปรแกรมมิ่งของแต่ละขนาดฟาร์มต่อไป

ตาราง 2.1 การถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในจังหวัด อุทัยธานี ปีการเพาะปลูก 2531/32 แยกตามขนาดฟาร์ม

หน่วย : ไร่

ประเภทการใช้ประโยชน์	เนื้อที่ดิน		
	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
ที่อยู่อาศัย	0.67	0.80	0.93
ที่นาลุ่มปานกลาง (น้ำฝน)	10.13	22.44	27.69
ที่นาดอน (น้ำฝน)	1.80	4.24	6.77
ที่นาลุ่ม (ชลประทานฤดูแล้ง)	2.85	0.00	0.00
ที่นาดอน (ชลประทานฤดูแล้ง)	1.12	0.00	0.00
ที่พืชไร่ (ฤดูฝน)	5.18	5.95	59.22
ที่สวนผลไม้และไม้ยืนต้น	0.78	1.33	0.71
ที่รกร้างว่างเปล่า	0.23	0.82	7.44
ที่ป่าถือครอง	0.00	0.71	1.67
อื่นๆ	0.42	0.33	0.89
รวม	19.21	38.62	105.32

3. แรงงานในครอบครัว จากการศึกษาปรากฏว่าฟาร์มขนาดเล็ก มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งสิ้น 4.65 คน ฟาร์มขนาดกลางมีสมาชิกในครัวเรือน 4.38 คน และฟาร์มขนาดใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4.44 คน ในจำนวนสมาชิกครัวเรือนดังกล่าวนี้ได้มีการจำแนกรายละเอียดชนิดแรงงานออกไป ตามความเป็นจริงที่ปรากฏในระดับฟาร์มที่ทำการศึกษได้แก่ แรงงานที่ทำการเกษตรในไร่นาตนเอง แรงงานที่ทำการเกษตรนอกไร่นาตนเอง รับจ้างนอกการเกษตร เรียนหนังสือ ว่างงาน (อายุระหว่าง 15-65 ปี) ว่างงาน (อายุต่ำกว่า 15 ปี หรือเกิน 65 ปี หรือทุพพลภาพ) จำนวนแรงงานที่จะนำไปวิเคราะห์ในแบบจำลองจะพิจารณาเฉพาะแรงงานที่ทำการเกษตรในไร่นาตนเองเท่านั้น พร้อมทั้งตั้งข้อสมมุติว่าหากใช้แรงงานจำนวนนี้หมดแล้วฟาร์มจึงจะทำการจ้างแรงงานจากภายนอกเข้ามาเพิ่มเติม สำหรับจำนวนอุปทานแรงงานจ้างในท้องถิ่นสมมุติว่ามีอยู่ไม่จำกัด ฟาร์มสามารถว่าจ้างได้เท่าที่ต้องการ

ตาราง 2.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและรายละเอียดชนิดแรงงานในแต่ละขนาดฟาร์มตัวอย่างในเขตจังหวัดอุทัยธานี ปีการเพาะปลูก 2531/32

ชนิดแรงงาน	จำนวนแรงงาน(คน)		
	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
ทำงานเกษตรในไร่นาตนเอง	1.85	1.67	1.67
ทำงานเกษตรนอกไร่นาตนเอง	0.85	1.42	0.78
รับจ้างนอกการเกษตร	0.50	0.29	0.11
เรียนหนังสือ	0.75	0.67	1.11
ว่างงาน (อายุระหว่าง 15-16 ปี)	0.05	0.00	0.00
ว่างงาน (อายุต่ำกว่า 15 ปี , เกิน 65 ปี, ทุพพลภาพ)	0.65	0.33	0.77
รวม	4.65	4.38	4.44

และเนื่องจากในแบบจำลองลิเนียโปรแกรมมิ่งที่ได้สร้างไว้ นั้น ต้องการอุปทานแรงงานที่มีหน่วย เป็นชั่วโมง ดังนั้น จึงได้ปรับให้จำนวนแรงงานที่ทำการเกษตรในไร่นาตนเองมีหน่วยเป็นจำนวน ชั่วโมงทำงานในหนึ่งเดือน โดยพิจารณาตัดวันซึ่งเกษตรกรหยุดทำงานในไร่นาออกไปได้แก่ วันพระและวันสำคัญทางศาสนาอื่น ๆ วันหยุดตามประเพณีต่าง ๆ และกำหนดให้เกษตรกรทำงาน ในไร่นาวันละ 7 ชั่วโมงตามความเป็นจริงในท้องถิ่น (เกษตรกรเริ่มทำงานประมาณ 8.00 น. พักกลางวัน 11.30 น. ตอนบ่ายเริ่ม 14.00 น. เลิกงาน 17.30 น.) ดังนั้น ในแต่ละช่วงเวลาฟาร์มแต่ละขนาดจะมีอุปทานแรงงานดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 5

ตาราง 2.3 อุปทานแรงงานในครอบครัวของครัวเรือนเกษตรตัวอย่างในจังหวัดอุทัยธานี ปีการเพาะปลูก 2531/32 แยกตามขนาดฟาร์ม

หน่วย : ชั่วโมง

ช่วงเวลา	วันทำงาน	ชั่วโมง/วัน	ฟาร์มขนาดเล็ก		ฟาร์มขนาดกลาง		ฟาร์มขนาดใหญ่	
			แรงงาน	ชม.	แรงงาน	ชม.	แรงงาน	ชม.
มีย.-กค.	52	7	1.85	673.40	1.67	607.88	1.67	607.88
สค.-กย.	52	7	1.85	673.40	1.67	607.88	1.67	607.88
ตค.-พย.	52	7	1.85	673.40	1.67	607.88	1.67	607.88
ชค.-มค.	51	7	1.85	660.45	1.67	596.19	1.67	596.19
กพ.-มีค.	51	7	1.85	660.45	1.67	596.19	1.67	596.19
เมย.-พค.	50	7	1.85	647.50	1.67	584.50	1.67	584.50

4. รายได้ รายจ่าย ของครัวเรือนเกษตรตัวอย่าง เมื่อพิจารณารายได้และ รายจ่ายของเกษตรกรที่เกิดขึ้นในระหว่างปีการเพาะปลูก 2531/32 ทั้งรายได้จากการประกอบ กิจกรรมทางการเกษตร และรายได้นอกการเกษตร รายจ่ายในกิจกรรมทางการเกษตร ตลอดจน รายจ่ายนอกการเกษตร จะทำให้ทราบถึงความแตกต่างในพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครัวเรือน เกษตรของแต่ละขนาดฟาร์มได้ในระดับหนึ่ง รายได้ทางการเกษตรในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะรายได้ เงินสด ไม่รวมรายได้ที่เป็นสิ่งของ และรายได้การเกษตรดังกล่าวนี้ยังแยกออกเป็นรายได้

เงินสดการเกษตรทางพืช ทางสัตว์ และ รายได้อื่น ๆ การเกษตร โดยที่รายได้เงินสดการเกษตรทางพืช ได้แก่ รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์พืชทุกชนิด รายได้ทางสัตว์ ได้แก่ รายได้จากการขายสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ทุกชนิดที่ผลิตขึ้นในฟาร์ม ส่วนรายได้เงินสดอื่น ๆ การเกษตรนั้น ได้แก่ รายได้เงินสดจากกิจกรรมเกษตรบนฟาร์มของเกษตรกรที่ถือครองอยู่ แต่เกษตรกรไม่ได้ทำกิจกรรมดังกล่าวเอง เช่น รายได้จากค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าโรงเรือน และรวมถึง การนำเอาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่เกษตรกรปลูกและเลี้ยงเอง หรือที่เก็บไว้ทำพันธุ์ไปขาย และรวมทั้งเงินอุดหนุนที่ผู้อื่นและรัฐบาลช่วยเหลือในกิจกรรมทางการเกษตรบนฟาร์มของตนเองด้วย ส่วนรายได้นอกการเกษตร นั้น หมายถึง รายได้ที่ได้รับเป็นเงินสดจากการทำกิจกรรมนอกการเกษตร เช่น เงินเดือน เงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เงินค่านายหน้า เงินที่ได้รับจากการขายของอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผลผลิตการเกษตร และตลอดจนรายได้ที่เป็นเงินสดจากการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรแต่ไม่ใช่บนฟาร์มของเกษตรกร เช่น เงินค่ารับจ้างทำการเกษตร นำสัตว์หรือเครื่องมือ หรือยานพาหนะ ไปรับจ้างทางการเกษตร หรือเงินที่ได้รับจากการซื้อพืช สัตว์ และผลิตภัณฑ์มาขายโดยเกษตรกรไม่ได้ทำการผลิตเอง เป็นต้น

สำหรับทางด้านรายจ่าย นั้น แบ่งออกเป็น รายจ่ายเงินสดการเกษตรทางพืช และผลิตภัณฑ์พืช รายจ่ายเงินสดการเกษตรทางสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ รายจ่ายเงินสดการเกษตรอื่น ๆ และรายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร โดยที่รายจ่ายเงินสดการเกษตรทางพืชและผลิตภัณฑ์พืช หมายถึง รายจ่ายที่เป็นเงินสดที่มีการใช้ไปในกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตภายในฟาร์มสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานการผลิตทั้งหมด ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าพันธุ์พืช ค่าจ้างแรงงานคน สัตว์ และเครื่องจักร ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าเช่าที่ดิน ค่าซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนค่าดอกเบี้ยยเงินกู้และอื่น ๆ ในการเกษตรที่จ่ายเพื่อกิจกรรมทางพืช และผลิตภัณฑ์พืช ทั้งหมด รายจ่ายเงินสดการเกษตรทางสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ ได้แก่ รายจ่ายเงินสดที่จ่ายไปในกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตทางสัตว์ในฟาร์ม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานทั้งหมด เช่น ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าจ้างแรงงานเลี้ยงสัตว์ ค่ายา ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ และอุปกรณ์ในการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ตลอดจนค่าเช่าที่ดินในการเลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ รายจ่ายเงินสดอื่น ๆ การเกษตร ได้แก่ รายจ่ายประเภททุนเพื่อดำเนินการผลิตการเกษตรในฟาร์มทั้งทางพืชและทางสัตว์ซึ่งแยกไม่ออกว่าการใช้จ่ายดังกล่าวใช้กับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ ได้แก่ ซื้อเครื่องจักรเครื่องมือการเกษตร ค่าจัดรูปที่ดิน

ค่าบุกเบิกที่ดิน ค่าซื้อที่ดินการเกษตร ค่าไถ่ถอนจำนองที่ดินการเกษตร ตลอดจนรวมถึงค่าซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ ที่แยกไม่ออกว่าใช้กับกิจกรรมใดบ้าง เป็นต้น ส่วนรายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร หมายถึง รายจ่ายเงินสดที่ใช้เพื่อกิจกรรมนอกฟาร์มทั้งหมด ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการครองชีพในครัวเรือน ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค ค่าเล่าเรียน ค่ารักษาพยาบาล ตลอดจนค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อทรัพย์สินหรือที่ดินนอกการเกษตรด้วย

ตาราง 2.4 รายได้-รายจ่ายเงินสดของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในจังหวัดอุทัยธานี ปีการเพาะปลูก 2531/32 แยกตามขนาดฟาร์ม

หน่วย: บาท/ครัวเรือน

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
1. รายได้เงินสดการเกษตร	29,734.95	18,854.81	19,329.24
1.1 ทางพืช	28,409.48	18,557.05	18,596.57
1.2 ทางสัตว์	605.47	628.52	386.20
1.3 รายได้อื่น ๆ การเกษตร	720.00	304.76	346.47
2. รายจ่ายเงินสดการเกษตร	19,819.92	13,775.75	16,679.65
2.1 ทางพืช	19,404.52	12,467.00	16,527.44
2.2 ทางสัตว์	196.25	962.28	102.88
2.3 รายจ่ายอื่น ๆ การเกษตร	219.15	346.47	49.33
3. รายได้เงินสดสุทธิการเกษตร	9,915.03	4,781.30	2,559.59
4. รายได้เงินสดนอกการเกษตร	22,157.68	5,372.09	9,928.38
5. รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือน	32,072.71	10,153.39	12,487.79
6. รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร	25,156.87	21,377.57	15,665.11
7. เงินออม	6,915.84	-11,224.18	-3,177.22

5. เงินทุนการเกษตรและการกู้ยืม เงินทุนที่เกษตรกรจะนำไปใช้จ่ายทางด้าน การเกษตรนั้น ได้มาจากเงินทุนส่วนตัว และได้มาจากเงินที่กู้ยืมมาเท่าที่จะหามาได้ เพื่อให้เพียงพอ สำหรับการผลิต การพิจารณาแยกส่วนของค่าใช้จ่ายการเกษตรออกเป็น เงินทุนส่วนตัวและเงินที่ กู้ยืมมานั้นมีประโยชน์ในการวิเคราะห์การวางแผนฟาร์ม ในการศึกษาครั้งนี้ได้แยกเงินทุนส่วนตัว ออกโดยในขั้นแรกนำรายจ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือนซึ่งประกอบด้วยรายจ่ายเงินสดการเกษตร และ รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร มาหักออกด้วยต้นเงินกู้จากสถาบันการเงิน ต้นเงินกู้จากแหล่ง นอกสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้จากแหล่งสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้จากแหล่งนอกสถาบัน การเงิน จะทำให้ได้ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นที่เป็นเงินทุนของตนเอง ขึ้นต่อไปจึงนำยอด รายจ่ายดังกล่าวมาเทียบสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการเกษตรต่อรายจ่ายทั้งสิ้น ก็จะได้รายจ่ายการ เกษตรที่เกิดจากเงินลงทุนของตนเองเท่านั้น การหลีกเลี่ยงวิธีการนำเอายอดการกู้ยืมไปลบออก จากยอดการใช้จ่ายทางการเกษตรโดยตรงเนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าเกษตรกร ได้ใช้เงิน ที่กู้นั้นไปในการเกษตรทั้งจำนวนหรือไม่ หรือเป็นสัดส่วนเท่าใด ในความเป็นจริง เกษตรกรใช้เงินที่กู้ยืมมาไปเพื่อการบริโภค และเพื่อการอื่น ๆ ด้วย สำหรับยอดการกู้ยืมเงิน ทั้งจากแหล่งเงินกู้ที่เป็นสถาบันการเงิน และจากแหล่งนอกสถาบันการเงินนั้น ได้มาจากข้อมูลดิบที่ ได้จากการสำรวจ

ฟาร์มขนาดเล็กมียอดการกู้ยืมเงินจากแหล่งสถาบันการเงินสูงที่สุดในฟาร์มขนาดต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพหลักประกันหนี้ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ที่ดินนั้นมีราคาประเมินสูงกว่าที่ดินหลักประกัน ของฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ เนื่องจากที่ดินของฟาร์มขนาดเล็กมีส่วนที่อยู่ในเขต ชลประทาน และไม่ติดเขตป่า นอกจากนั้นส่วนใหญ่เป็นที่นา ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ที่ดินส่วนใหญ่ เป็นที่ไร่มิราคาต่ำกว่าที่นา และขาดความคล่องตัวในการซื้อขายทำให้แหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบัน การเงิน ไม่นิยมปล่อยเงินกู้ให้มากนัก ทำให้ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ขาดแคลนเงินทุนทาง การเกษตรมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก

ตาราง 2.5 เงินทุนส่วนตัวที่ใช้ในการเกษตรและการกักขังของครัวเรือนเกษตรตัวอย่างในเขต
จังหวัดอุทัยธานีแยกตามขนาดฟาร์ม ปีการเพาะปลูก 2531/32

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
เงินทุนส่วนตัว	8,481.92	3,387.09	8,524.22
เงินกู้จากสถาบันการเงิน	13,574.13	13,045.83	11,500.00
กู้นอกสถาบันการเงิน	7,942.85	8,857.14	2,185.00
ชำระคืนเงินต้นสถาบันการเงิน	5,494.00	4,033.33	4,000.00
ชำระคืนเงินต้นนอกสถาบันการเงิน	1,974.42	2,714.28	500.00
ชำระคืนดอกเบี้ยสถาบันการเงิน	732.80	455.33	499.50
ชำระคืนดอกเบี้ยนอกสถาบันการเงิน	254.28	448.57	0.00
อัตราดอกเบี้ยจากสถาบันการเงิน	11.72	12.91	12.25
อัตราดอกเบี้ยนอกสถาบันการเงิน	33.00	33.00	33.00

6. ทรัพย์สินของครัวเรือน ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจนั้นจะช่วยให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่รวมทั้งความสามารถทางการผลิตอีกด้วย จากการสำรวจได้แบ่งทรัพย์สินออกเป็น 3 ประเภทคือ ทรัพย์สินคงที่ เป็นทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ยาก ส่วนใหญ่เป็นอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินถาวร ทรัพย์สินดำเนินงาน เป็นทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ง่ายกว่าทรัพย์สินคงที่ และเป็นทรัพย์สินสนับสนุนการบริการในกระบวนการผลิตในฟาร์มรวมทั้งมีอายุการใช้งานได้หลายปีอีกด้วย และอย่างสุดท้ายได้แก่ ทรัพย์สินหมุนเวียน เป็นทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้เร็วที่สุด ได้แก่เงินสดในมือ เงินสดในธนาคาร ตัวเงิน รวมทั้งปัจจัยการผลิตหรือผลผลิตคงเหลืออยู่ในฟาร์มที่รอการขาย ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้เสมือนว่าเป็นเงินสด ส่วนการประเมินราคาทรัพย์สินใช้ราคาประเมิน ณ ช่วงเวลาที่ทำการสำรวจ

จากตาราง 6.2 จะเห็นว่าเมื่อพิจารณาทรัพย์สินคงที่ของฟาร์มขนาดต่างๆในรายการที่สำคัญ ๆ ปรากฏว่าฟาร์มขนาดเล็กมีที่ดินการเกษตรที่เป็นที่นามีมูลค่า 124,400.00 บาท ในขณะที่ฟาร์มขนาดกลางมีที่นามูลค่า 71,566.66 บาท และฟาร์มขนาดใหญ่มีที่นามูลค่า 45,555.55 บาทหากพิจารณาร่วมกับจำนวนที่ดินนาเฉลี่ยจากตาราง 2.1 แล้วทำให้ทราบราคาเฉลี่ยที่นาของฟาร์มขนาดเล็กเป็นไร่ละ 10,427.49 บาท ฟาร์มขนาดกลางมีที่นาราคาเฉลี่ยไร่ละ 2,497.78 บาท และฟาร์มขนาดใหญ่มีที่ดินนาราคาเฉลี่ยไร่ละ 1,321.98 บาท แสดงให้เห็นถึงการที่แม้ว่าฟาร์มขนาดใหญ่จะมีที่ดินเป็นจำนวนมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก แต่เมื่อนำที่ดินเข้าไปเป็นหลักประกันการกู้เงินจากสถาบันการเงินทำให้ได้รับเงินกู้้น้อยกว่า และหากพิจารณาบ้านที่อยู่อาศัย และที่ดินที่อยู่อาศัยทำให้ทราบว่า ฟาร์มขนาดเล็กมีฐานะดีกว่าฟาร์มขนาดกลาง

ตาราง 2.6 รายการมูลค่าทรัพย์สินปลายปีของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในจังหวัดอุทัยธานี
ปี 2531/32 แยกตามขนาดฟาร์ม

หน่วย : บาท

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
1. มูลค่าผลผลิตคงเหลือ	10,101.10	19,425.76	27,358.33
2. ทรัพย์สินคงที่			
2.1 ที่ดินการเกษตร (นา)	124,400.00	71,566.66	45,555.55
2.2 ที่ดินการเกษตร (ไร่)	7,250.00	6,304.76	na
2.3 ที่ดินการเกษตร (สวน)	7,550.00	2,380.95	na
2.4 โรงเรือน ยุ้งจาง	7,990.00	7,971.42	800.00
2.5 คอกสัตว์	2,698.75	9,733.33	13,722.22
2.6 บ้านที่อยู่อาศัย	55,575.00	43,619.04	27,555.55
2.7 ที่ดินอยู่อาศัย	27,512.50	10,928.57	9,444.44
2.8 ที่ดินนอกการเกษตรอื่น ๆ	250.00	0.00	44,444.44

ตาราง 2.6

(ต่อ)

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
3. ทรัพย์สินดําเนินการ			
3.1 เครื่องสูบน้ำ	85.00	152.38	0.00
3.2 รถไถเดินตาม	7,225.00	9,047.61	7,333.33
3.3 รถไถสี่ล้อ	6,000.00	0.00	0.00
3.4 เครื่องนวดข้าว	5,000.00	0.00	0.00
3.5 มีด จอบ เสียม ไถ คราด จอบ เคียว รถเข็น อื่น ๆ	474.82	477.14	328.11
3.6 สัตว์ใช้งาน	6,200.00	5,333.33	2,222.22
3.7 จักรยานยนต์ รถอีแต๋น	23,494.50	2,380.95	27,222.44
3.8 จักรยานสองล้อ	572.5	690.47	633.33
3.9 อื่น ๆ นอกการเกษตร	8,495.00	5,540.47	6,333.33
4. ทรัพย์สินหมุนเวียน			
4.1 เงินสดในมือ	8,306.00	6,057.14	11,888.88
4.2 มูลค่าปุ๋ย สารเคมี- อาหารสัตว์ คงเหลือ	170.50	50.47	3,500.00

และฟาร์มขนาดใหญ่ตามลำดับ ฟาร์มขนาดใหญ่มีที่ดินทางการเกษตรมากแต่ เป็นที่ดินที่มีคุณภาพด้อยกว่าฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก และยังประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก โดยมีรายได้จากนอกฟาร์มน้อยที่สุด